

DOI: 10.31388/2519-884X-2023-49-169-177

УДК: 33; 2964

*Тебенко В.М., к.е.н., доцент,
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного
e-mail: vita.tebenko@tsatu.edu.ua
ORCID 0000-0002-0459-2555*

*Болтянська Л.О., к.е.н., доцент,
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного
e-mail: larysa.boltianska@tsatu.edu.ua
ORCID: 0000-0002-6314-4429*

*Лисак О.І., к.е.н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного
e-mail: oksana.lysak@tsatu.edu.ua
ORCID: 0000-0002-6744-1471*

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ЯК НАПРЯМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. У статті розглядається вплив ризикових чинників на конкурентоздатність підприємств. Подано визначення ризику та основні його види, які можуть впливати на діяльність підприємства. Аналізуються особливості сучасних ризиків. Розглядається питання соціальної відповідальності підприємств. Надається інформація про механізми управління ризиками, а також визначаються основні способи та прийоми впливу на ризик.

Ключові слова: ризик, небезпека, загрози, конкурентоспроможність, управління, ймовірність, контроль, оцінка, невизначеність.

Код JEL Classification: D84, M 21

Постановка проблеми. Конкурентоспроможність сучасних підприємств прямо залежить від їх здатності ефективно управляти можливими ризиками. Підприємства, що враховують ризики, мають можливість адаптуватися до змін швидше, розробляти стратегії протидії негативним впливам та впроваджувати гнучкі бізнес-моделі. Врахування ризиків сприяє не лише збереженню стійкості в умовах невизначеності, але й відкриває нові можливості для інновацій та створення конкурентних переваг, що є ключовими елементами успішної конкурентоспроможності в динамічному сучасному бізнес-середовищі.

Сьогодні здійснення підприємницької діяльності супроводжується невизначеністю перспектив розвитку. Водночас не можливо виявити, які можливі ризики очікують підприємницькі структури і як ними управляти в господарській діяльності. Головною метою підприємницької діяльності є одержання прибутку, тому в очікуванні бажаних (позитивних) результатів від підприємницької діяльності кожен суб'єкт господарювання має щонайменше чітко передбачати потенційні ризики, які можуть виникнути на шляху такої діяльності, об'єктивно оцінювати ступінь їх впливу на діяльність, а також розробляти і активно впроваджувати у практику шляхи мінімізації або нейтралізації впливу таких ризиків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато наукових досліджень, як вітчизняних, так і зарубіжних, приділяють увагу аналізу ризиків у діяльності підприємств. Такі вчені, як В. Вітлінський, Т. Головач, І. Заворотний, В.В. Чепурко, С. Ілляшенко, тощо досліджують питання, пов'я-

зані з визначенням сутності ризиків у підприємницькій діяльності, факторами, що призводять до їх виникнення, класифікацією та управлінням ними.

Теоретичні та практичні аспекти управління ризиками також розглядаються в роботах багатьох вчених-економістів, серед них: І. Береза, В. Бочарников, В. Гриньов, К. Захаров, В. Лук'янова, С. Наконечний та інші. Вони досліджують різні типи ризиків і розглядають інші підходи до їх управління. В їх роботах проводиться детальний якісний та кількісний аналіз різноманітних ризиків, висвітлено основні підходи щодо управління ними, а також пропонується їх мінімізація.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження особливостей управління ризиками та визначення їх впливу на конкурентоспроможність підприємства.

Виклад основного матеріалу. Необхідність ефективного управління можливими ризиками стає очевидною, коли ми усвідомлюємо, що несприятливі події чи зміни в умовах реалізації проекту можуть мати значний вплив на бюджет, терміни та результати проекту. Оцінка ризиків - це першочерговий крок у процесі управління проектом. Розуміння потенційних загроз та можливостей допомагає команді проекту розробити стратегії та плани. Оцінка ризиків також забезпечує прозорість та дозволяє зацікавленим сторонам адекватно оцінювати життєздатність проекту. Важливим моментом при цьому є усвідомлення того факту, що дійсно ризиковою поведінкою підприємства є відмова від здійснення сучасних проектів, що може привести в перспективі до погіршення конкурентоспроможності підприємства та втрати ринкових позицій.

Невід'ємним фактором, який супроводжує будь-яку господарську діяльність та в цілому існування людини є ризик. Ризик є об'єктивною економічною категорією і притаманний всім видам економічної діяльності. Підприємства в своїй діяльності постійно стикаються з впливом ризиків, які можуть виникнути як із зовнішніх так і внутрішніх джерел. Тому дуже важливо своєчасно виявити та класифікувати джерела ризиків для ефективного управління ними. Класифікація можливих ризиків підприємства представлена на рис.1.

Під терміном "ризик" в економіці прийнято розуміти ймовірність (загрозу) втрати підприємством частини своїх ресурсів, недоотримання доходів або появи додаткових витрат в результаті здійснення певної виробничої і фінансової діяльності. Оцінка та управління ризиками є однією з найважливіших функцій підприємств, що займаються впровадженням проектів [1].

Вважаємо, що ризик – це невизначена умова або реалізація події, результатом якої є позитивний або негативний вплив на досягнення поставлених цілей. Вимірюється ризик поєднанням з однієї сторони імовірності реалізації загрози, та розміром можливих втрат з іншої. На сучасному етапі вчені налічують більш 40 класифікаційних критеріїв та більш ніж 220 видів ризику.

У сучасних умовах бізнес та суспільство стикаються з унікальними та різноманітними ризиками, які потребують ретельного аналізу та ефективного управління.

Сучасні ризики можна охарактеризувати наступними особливостями:

- Технологічні зміни. Ситуація, де з розвитком технологій виникають не тільки нові можливості, а й нові загрози. Кібератаки, втрата даних та технологічний ризик вимагають постійної уваги до безпеки інформації.

- Глобалізація. Світова економіка стає взаємозалежною, що посилює вплив макроекономічних чинників. Валютні коливання, політичні нестабільності та торговельні війни створюють додаткові ризики для бізнесу.

- Динамічні ринки. Конкуренція, швидка поява нових технологій, зміна споживчих переваг роблять ринки більш динамічнішими, що потребує гнучкості у стратегіях управління ризиками.

- Екологічні загрози. Зміна клімату, природні катастрофи та екологічні кризи впливають на різні галузі, починаючи від сільського господарства до технологічного сектору.

- Пандемії та охорона здоров'я. Пандемії, подібні до COVID-19, підкреслюють уразливість глобальних систем. Охорона здоров'я стає ключовим аспектом ризику, що впливає на бізнес-процеси та економіку в цілому.
- Політичні занепокоєння. Політична нестабільність у різних регіонах створює невизначеність для компаній, які працюють на світовому ринку. Зміни у законодавстві та торгові санкції можуть вплинути на операційну діяльність.
- Соціальні ризики. Зростання уваги до соціальних питань, таких як різноманітність, робочі умови та корпоративна відповідальність означає, що компанії стикаються з ризиками, пов'язаними з громадською думкою.
- Фінансова нестійкість. Невизначеність на фінансових ринках, зміна ставок, інфляційний тиск можуть суттєво вплинути на фінансову стабільність підприємств.

Ризик може впливати як на окрему роботу, що здійснюється на підприємстві, так і на проєкт, що реалізується, а також на його діяльність загалом. Задля нейтралізації негативного аспекту ризику (як мінімум) та максимізації можливостей (як максимум) необхідним є налагодження й відпрацювання процесу управління ризиками. Управління ризиками є вимогою часу, що викликана змінами внутрішнього та зовнішнього середовищ діяльності підприємств [2].



Рис. 1. Класифікація ризиків підприємства

Джерело: Складено авторами на основі [3]

Відомо, що основними критеріями визначення факторів підприємницького ризику є джерело виникнення (зовнішні та внутрішні фактори) та ступінь впливу (фактори прямої та непрямой дії). Саме внутрішні фактори виникнення ризиків на підприємстві відіграють ключову роль у формуванні його конкурентоспроможності та стійкості. Ці фактори можуть виникати внаслідок внутрішніх процесів, керівництва, корпоративної культури та інших аспектів господарської діяльності.

До основних внутрішніх факторів виникнення ризиків на підприємстві можна віднести: рівень прибутковості підприємства; забезпеченість ресурсами та ефективність їх використання; витрати виробництва; якість та конкурентоспроможність продукції; стан техніко-технологічної бази; кадровий потенціал та їх мотивація тощо. Один із основних факторів - це внутрішні процеси на підприємстві. Недостатня оптимізація виробничих ланцюгів, неефективна робота технічного обладнання чи неякісний контроль за якістю продукції можуть створювати серйозні ризики. Щоб виявити можливі слабкі місця та вжити заходів для їх вдосконалення підприємство повинно ретельно аналізувати свої внутрішні процеси.

Підприємство повинно бути в змозі ефективно управляти своїми фінансами, враховуючи потенційні ризики, що можуть виникнути через недостатню ліквідність чи непередбачувані зміни на фінансовому ринку. Залежність від конкретних постачальників або відсутність диверсифікації ринків може стати джерелом ризику. Якщо підприємство сильно залежить від обмеженої кількості постачальників або клієнтів, негативні зміни в їх діяльності можуть миттєво вплинути на підприємство. Щоб забезпечити стійкість та конкурентоспроможність, підприємствам слід систематично аналізувати ці фактори та впроваджувати відповідні стратегії управління ризиками, що дозволить максимізувати можливості та мінімізувати потенційні загрози.

Значний вплив на підприємницьку діяльність чинять екологічні ризики. Зміни клімату що відбуваються, забруднення навколишнього середовища та поступове вичерпання природних ресурсів створюють серйозні виклики для сучасного бізнесу. Екологічні ризики можуть призвести до збитків у результаті природних катастроф, змін у законодавстві щодо екології та погіршення репутації підприємства через її вплив на навколишнє середовище.

За даними Глобального звіту Всесвітнього економічного форуму про ризики (вперше за десять років його існування) до п'ятірки головних ризиків для світу потрапили екологічні. За інформацією огляду стану довкілля та ризиків для людей та бізнесу було встановлено топ-5 глобальних ризиків на наступні 10 років (рис. 2).

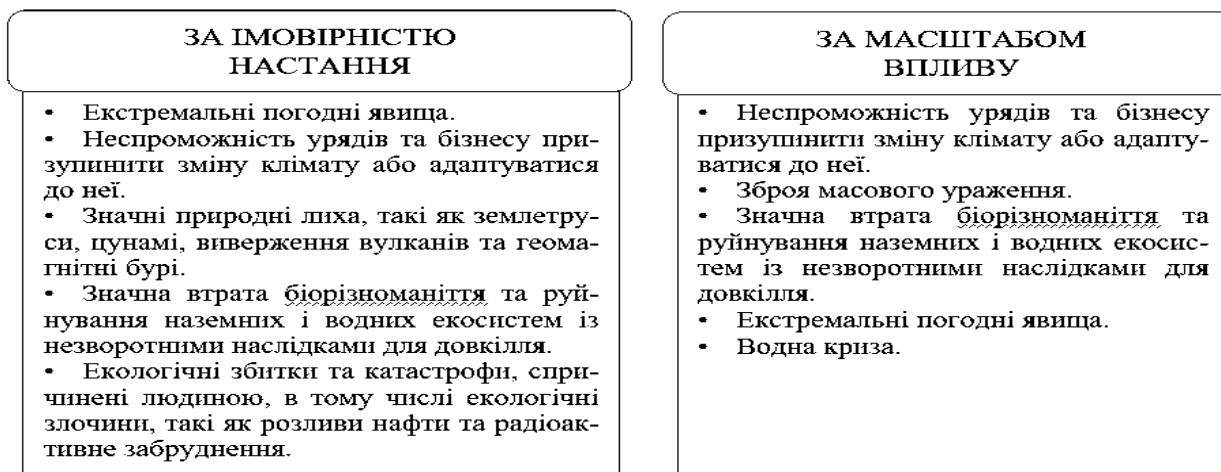


Рис. 2. Топ-5 глобальних ризиків на наступні 10 років

Джерело: Складено авторами на основі [4]

Підприємства повинні впроваджувати стратегії сталого розвитку, враховуючи власний вплив на екосистему та шукаючи екологічно чисті технології. Окрім того, споживачі стають все більше свідомими екологічних питань, і компанії, які інтегрують екологічні принципи у свою діяльність, можуть здобути конкурентну перевагу. Заходи з впровадження ефективних систем управління відходами та зменшення викидів сприяють не лише екологічній стійкості, а й підвищують привабливість компанії в очах споживачів та інвесторів.

Конкурентоспроможність і репутація вітчизняних компаній все більше залежить не тільки від рівня їх комерційного успіху (прибутковості, капіталізації), але й від неекономічних показників, які характеризують їх діяльність. До таких належать чесні і прозорі операційні практики, впровадження екологобезпечних технологій, соціальне забезпечення працівників, відповідальні відносини зі стейкхолдерами та багато ін. Отже, з метою забезпечення власної конкурентоспроможності і створення передумов для сталого розвитку в майбутньому, вітчизняні компанії все активніше інтегрують у загальні стратегії розвитку таку бізнес концепцію як корпоративна соціальна відповідальність [5].

Міжнародним стандартом ISO 26000:2010 визначено 7 сфер, де може бути реалізована соціальна відповідальність. Ці сфери об'єднані в 4 блоки: ринок, трудові відносини, довкілля і розвиток суспільства. Від запровадження системи соціальної відповідальності бізнесу підприємства набувають багато переваг – від покращення репутації і збільшення лояльності споживачів до зменшення витрат і збільшення прибутків. Важливо зазначити, що переваги від реалізації принципів соціальної відповідальності отримує не тільки підприємство, а й держава, громада, суспільство. Перевагою компанії від впровадження корпоративної соціальної відповідальності в сфері довкілля є покращення репутації компанії на внутрішньому та зовнішньому ринках. В той же час для суспільства перевагою буде виробництво екологічно чистої продукції, залучення громадськості до екологічних ініціатив, збереження здоров'я населення.

Ефективне управління ризиками передбачає не тільки їх контроль, а й розробку стратегій щодо пом'якшення негативних наслідків. Команда проекту має визначити, яких ризиків можна уникнути, які перенести на інші сторони, а які прийняти та підготувати відповідні резерви. Тому вважаємо, що ризики необхідно розглядати не як неприємні сюрпризи, а як невід'ємну частину процесу прийняття обґрунтованих рішень. Сучасні ризики потребують комплексного підходу до управління, що включає розробку гнучких стратегій, інвестування в технологічні рішення для захисту даних, постійний моніторинг економічної, політичної та соціальної обстановки. Тільки систематичне та глибоке розуміння цих ризиків дозволить підприємствам швидко адаптуватися та успішно справлятися зі змінами у сучасному світі.

Оцінка ризиків здійснюється в процесі планування проекту та включає якісний і кількісний аналіз. Якісна оцінка фокусується на рівні виконання цілей, відповідності завданням та рівні задоволення клієнтів. Це включає аналіз якості продукту або послуги, а також управління ризиками і відповідність стандартам. З іншого боку, кількісна оцінка ґрунтується на вимірних показниках, таких як бюджет, терміни виконання та кількість досягнутих позицій успіху. Ці дані забезпечують чітке уявлення про економічну ефективність проекту, його продуктивність та відповідність термінам. Поєднання обох оцінок створює комплексний огляд, який дозволяє приймати обґрунтовані рішення щодо оптимізації процесів. Успішна оцінка проекту потребує балансу між якісними та кількісними вимірами, що сприяє підвищенню ефективності, покращенню якості та забезпеченню задоволення інтересів усіх стейкхолдерів.

В цілому механізм управління ризиками включає комплекс заходів щодо виявлення, оцінки й мінімізації ризиків. Важливим елементом процесу управління ризиком є визначення способів реагування на виявлені та оцінені ризики. Найбільш поширеними засобами та прийомами

впливу на ризики є: зниження ризику, збереження, передача, уникнення, прийняття, запобігання та вирівнювання (рис. 3).



Рис. 3. Основні способи та прийоми впливу на господарський ризик

Джерело: Складено авторами на основі [6]

Використання засобів впливу на ризик та прийомів його зниження є дуже важливим з кількох причин. По-перше, вони дозволяють підприємствам ідентифікувати та оцінювати потенційні загрози для їхньої діяльності. Це дозволяє ефективно планувати заходи щодо мінімізації можливих втрат. Засоби впливу, такі як страхування, надають підприємствам можливість передачі фінансових ризиків третім сторонам, що знижує фінансове навантаження в разі наступу негативних подій. Крім того, ефективне управління ризиками сприяє покращенню репутації підприємства та забезпечує довіру у стосунках з клієнтами та інвесторами. Прийоми зниження ризиків дозволяють ефективно управляти різноманітними видами загроз, що може бути особливо важливим у змінливому бізнес-середовищі.

Зниження ризиків в управлінні проектами є критично важливим аспектом. Визначимо основні напрями, які спрямовані на ефективне зниження ризиків під час реалізації проекту.

1. Оцінка ризиків. Першим та найважливішим кроком є адекватна оцінка ризиків на ранніх стадіях проекту. Це включає виявлення потенційних загроз і можливостей, а також оцінку їх впливу на цілі проекту. Ретельна оцінка дозволяє команді проекту розробляти стратегії пом'якшення негативних наслідків.

2. Розробка резервних планів. На основі оцінки ризиків команда проекту повинна розробити резервні плани, які можуть бути активовані у разі виникнення загроз. Це включає запасні бюджети, додаткові ресурси і альтернативні плани дій. Гнучкість та готовність до змін стають

3. Ефективне управління термінами. Одним із частих джерел ризиків є невдале управління часом. Суворе дотримання графіка, постановка реалістичних термінів та моніторинг їх виконання допомагають знизити ймовірність проблем, пов'язаних із запізненнями.

4. Використання сучасних технологій та інструментів. Сучасні технології та інструменти управління проектами надають можливості для більш точного моніторингу, аналізу даних та прийняття рішень. Використання спеціалізованих програмних продуктів та методів автоматизації може значно знизити ймовірність людських помилок та підвищити ефективність управління ризиками.

5. Розвиток компетенцій команди. Навчання членів команди проекту в галузі управління ризиками відіграє важливу роль у зниженні ризиків. Це включає розвиток навичок аналізу, здатності до стратегічного мислення і вміння працювати з інструментами оцінки ризиків.

6. Регулярні огляди та оцінки. Зниження ризиків - це динамічний процес, який потребує постійної уваги. Регулярні огляди та оцінки ризиків дозволяють команді проекту реагувати на зміни у проектному середовищі, своєчасно вносити корективи у стратегії зниження ризиків.

Контроль ризиків є неодмінним етапом управління проектом. Після того, як ризики були ідентифіковані та оцінені, наступним кроком є їхній моніторинг протягом усього проектного циклу. Це включає регулярне оцінювання ризиків, відстеження змін у середовищі та реакцію на нові можливості або загрози. Ризик, як і будь-який стан, має свій певний «життєвий цикл»: він виникає, розвивається й припиняється під дією різноманітних факторів та умов. Зрозуміло, що кожен ризик має свої особливості, які впливають на його виникнення та розвиток.

Висновки. Рівень конкурентоспроможності підприємства безпосередньо залежить від його здатності зменшувати негативний вплив підприємницьких ризиків, які виникають у всіх галузях господарської діяльності. Ризики, що виникають для суб'єкта господарювання, виникають під впливом невизначеності його зовнішнього та внутрішнього середовища.

Застосування методів впливу і зниження ризиків є стратегічно важливим для компаній, які прагнуть успішно пристосуватися до викликів і забезпечити сталий розвиток. Ефективне управління ризиками вимагає усвідомлення всіма учасниками проекту того, що насправді ризикованою є не виконання сучасних проектів, а відмова від них, що може в подальшому призвести до втрати конкурентоспроможності та ринкових позицій.

Конкурентоспроможність сучасних підприємств залежить від їх здатності ефективно управляти можливими ризиками. Підприємства, які враховують ризики, можуть швидше адаптуватися до змін, розробляти стратегії боротьби з негативними впливами та впроваджувати гнучкі бізнес-моделі. Урахування ризиків відкриває нові можливості для інновацій і створення конкурентних переваг, які є основою успішної конкурентоспроможності в сучасному динамічному бізнес-середовищі. Негативні наслідки ризиків можна зменшити завдяки активним діям господарюючого суб'єкта у напрямку створення майбутніх конкурентних переваг.

Список літератури

1. Тебенко В.М. Управління інноваційним ризиком // Науковий вісник Львів. нац. ун-ту ветер. медич. та біотехнологій ім. С.З. Гжицького / Львів, 2013. Т 15, № 2(56). С. 356-360.
2. Занора В.О., Зачосова Н.В. Управління ризиками проектів розвитку підприємства: теоретико-методичні засади. Класичний приватний університет. Економіка та управління підприємствами - Вип. 1 (18) . 2020 р. С.82-86 с.
3. Тюленева Ю.В. Інтеграційний підхід визначення ризиків підприємства / Дніпровський державний аграрно-економічний університет. Електронний журнал «Ефективна економіка» №1, 2013. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1716> (дата звернення 08.10.2023)
4. Огляд стану довкілля та ризику для людей і бізнесу. WWF Україна 2020. URL: https://wwfeu.awsassets.panda.org/downloads/2020_web.pdf (дата звернення 17.09.2023)

5. Завадських Г.М., Лисак О.І., Тебенко В.М. Корпоративна соціальна відповідальність: формування та реалізація в Україні. Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного (економічні науки) №2 (48), 2023. 129-139с.
6. Вараксіна О., Кругова А. Сутність підприємницького ризику в господарській діяльності підприємства. Економіка та суспільство, (24). 2021. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-24-35> (дата звернення 07.10.2023)
7. Пильнова В. П., Гавриш О. М., Капелюшна Т. В. Формування системи управління підприємницькими ризиками. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 24. С. 51–57. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.24.51> (дата звернення 15.09.2023)
8. Kutsenko D.M. Orienteers of strategic management of financial and economic security of enterprises: interests, challenges, risks. Вісник Черкаського університету. Економічні науки. 2019. № 2. С. 50–58.
9. Семенова С.М. Класифікація ризиків: систематизований підхід з метою управління / Вісник Хмельницького національного університету №4. Том. 2020 (284). С.42-51.
10. Андреева Л. О., Лисак О. І., Тебенко В. М. Вдосконалення управління проектами інноваційного розвитку підприємств торгівлі. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс». 2020. № 1 (41). С. 108-115. URL: <http://elar.tsatu.edu.ua/handle/123456789/13518>
11. Данченко О.Б., Занора В.О. Проектний менеджмент: управління ризиками та змінами в процесах прийняття управлінських рішень : монографія. Черкаси. 2019. 278 с.
12. Tetiana Kulinich, Nataliia Shchur, Maryna Shashyna, Tetiana Yasinska and Vita Tebenko. Peculiarities and Prospects of Investment Activities in the Conditions of the Global World Crisis. Economic Affairs, Vol. 68, No. 01s, pp. 51-60, February 2023 URL: <https://doi.org/10.46852/0424-2513.1s.2023.7>
13. Schneider, R., Hedges, L Identifying and Managing Project Risk: Essential tools for failure- proofing your project. PMP. - 2009. - 368 p.
14. Sharma P., Blunden R., Labaki R., Michael-Tsabari N., Rivera J. Algarin Analyzing Family Business Cases: Tools and Techniques. URL: https://www.researchgate.net/publication/269990309_Analyzing_family_business_cases_Tools_and_Techniques
15. Strokin Konstantin Borisovich, Kirjuhina Marija Jur'evna. Risk as an object of investment project management in construction enterprises // Modern Management Technology. ISSN 2226-9339. - #7 (67). Art. # 6703. URL: <https://sovman.ru/en/article/6703/>
16. Top Risks 2023: The Bottom Line for Business. KPMG Internationail. Februare 2023. URL:<https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2023/02/kpmg-geopolitics-top-risks-2023-bottom-line-for-business.pdf>

References

1. Tebenko V.M. Upravlinnya innovacijnim rizikom // Naukovij visnik Lviv. nac. un-tu veter. medic. ta biotehnologij im. S.Z. Gzhickogo / Lviv, 2013. T 15, № 2(56). S. 356-360.
2. Zanora V.O., Zachosova N.V. Upravlinnya rizikami proyektiv rozvitku pidpriyemstva: teoretiko-metodichni zadaci. Klasичnij privatnij universitet. Ekonomika ta upravlinnya pidpriyemstvami - Vip. 1 (18) . 2020 r. S.82-86 s.
3. Tyulenyeva Yu.V. Integracijnij pidhid viznachennya rizikiv pidpriyemstva / Dniprovskij derzhavnij agrarno-ekonomichnij universitet. Elektronij zhurnal «Efektivna ekonomika» №1, 2013. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1716> (data zvernennya 08.10.2023)
4. Oglyad stanu dovkillya ta riziku dlya lyudej i biznesu. WWF Ukrayina 2020. URL: https://wwfeu.awsassets.panda.org/downloads/_2020_web.pdf (data zvernennya 17.09.2023)
5. Zavadsikh G.M., Lisak O.I., Tebenko V.M. Korporativna socialna vidpovidalnist: formuvannya ta reali-zaciya v Ukrayini. Zbirnik naukovih prac T DATU imeni Dmitra Motorного (ekonomichni nauki) №2 (48), 2023. 129-139s.
6. Varaksina O., Krugova A. Sutnist pidpriyemnickogo riziku v gospodarskij diyalnosti pidpriyemst-va. Ekonomika ta suspilstvo, (24). 2021. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-24-35> (data zvernennya 07.10.2023)
7. Pilnova V. P., Gavriш O. M., Kapelyushna T. V. Formuvannya sistemi upravlinnya pidpriyemnickimi rizi-kami. Investiciyi: praktika ta dosvid. 2020. № 24. S. 51–57. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.24.51> (data zvernennya 15.09.2023)
8. Kutsenko D.M. Orienteers of strategic management of financial and economic security of enterprises: interests, challenges, risks. Visnik Cherkaskogo universitetu. Ekonomichni nauki. 2019. № 2. S. 50–58.
9. Semenova S.M. Klasifikaciya rizikiv: sistemativovaniy pidhid z metoyu upravlinnya / Visnik Hmelnickogo nacionalnogo universitetu №4. Tom. 2020 (284). S.42-51.

10. Andryeyeva L. O., Lisak O. I., Tebenko V. M. Vdoskonalennya upravlinnya proektami innovacijnogo rozvitku pidpriemstv torgivli. Zbirnik naukovih prac Tavrijskogo derzhavnogo agrotehnologichnogo universitetu (ekonomichni nauki). Melitopol: Vid-vo Melitopolska tipografiya «Lyuks». 2020. № 1 (41). S. 108-115. URL: <http://elar.tsatu.edu.ua/handle/123456789/13518>
11. Danchenko O.B., Zanora V.O. Proektnij menedzhment: upravlinnya rizikami ta zminami v procesah priynyattya upravlinskih rishen : monografiya. Cherkasi. 2019. 278 s.
12. Tetiana Kulinich, Nataliia Shchur, Maryna Shashyna, Tetiana Yasinska and Vita Tebenko. Peculiarities and Prospects of Investment Activities in the Conditions of the Global World Crisis. Economic Affairs, Vol. 68, No. 01s, pp. 51-60, February 2023 URL: <https://doi.org/10.46852/0424-2513.1s.2023.7>
13. Schneider, R., Hedges, LIdentifying and Managing Project Risk: Essential tools for failure- proofing your project. PMP. - 2009. - 368 r.
14. Sharma P., Blunden R., Labaki R., Michael-Tsabari N., Rivera J. Algarin Analyzing Family Business Cases: Tools and Techniques. https://www.researchgate.net/publication/269990309_Analyzing_family_business_cases_Tools_and_Techniques
15. Strokin Konstantin Borisovich, Kirjuhina Marija Jur'evna. Risk as an object of investment project management in construction enterprises // Modern Management Technology. ISSN 2226-9339. - #7 (67). Art. # 6703. URL: <https://sovman.ru/en/article/6703/>
16. Top Risks 2023: The Bottom Line for Business. KPMG Internationail. Februare 2023. URL:<https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2023/02/kpmg-geopolitics-top-risks-2023-bottom-line-for-business.pdf>

Tebenko V.M., PhD, Assocaite Professor
Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University
vita.tebenko@tsatu.edu.ua
Boltyanska L.O, PhD, Assocaite Professor
Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University
larysa.boltianska@tsatu.edu.ua
Lysak O.I.,PhD, Assocaite Professor
Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University
oksana.lysak@tsatu.edu.ua

RISK MANAGEMENT AS A DIRECTION OF ENSURING THE COMPETITIVENESS OF THE ENTERPRISE

Abstract. *Task statement. The aim of the article is to investigate risk management peculiarities and determine their impact on the competitiveness of an enterprise. Research results. The article analyzes the characteristics of modern risks, including technological changes, globalization, dynamic markets, environmental threats, pandemics, political unrest, social risks, and financial instability. Internal factors contributing to the emergence of risks in the enterprise, which play a key role in shaping its competitiveness and resilience, are identified. The risk management mechanism encompasses a set of measures for risk identification, assessment, and minimization. The most common means and techniques to influence risks include risk reduction, preservation, transfer, avoidance, acceptance, prevention, and mitigation. The article identifies and analyzes the main directions for effectively reducing risks during project implementation, including risk assessment, the development of contingency plans, efficient time management, the utilization of modern technologies and tools, and the development of team competencies. Conclusion. Effective risk management requires all project participants to realize that the real risk lies not in the execution of modern projects but in their abandonment, which may lead to a loss of competitiveness and market positions in the future. The competitiveness of modern enterprises depends on their ability to manage potential risks effectively. Enterprises that take risks into account can adapt to changes more rapidly, develop strategies to counter adverse impacts, and implement flexible business models. Risk consideration opens up new opportunities for innovation and the creation of competitive advantages, forming the basis for successful competitiveness in the dynamic contemporary business environment.*

Keywords: *risk, hazard, threats, competitiveness, management, probability, control, assessment, uncertainty.*